

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo „Angeljček.“

Štev. 9.

V Ljubljani, 1. septembra 1903.

Leto XXXIII.

Naš ded.

Sedi pod lipo dedek
In deci resno govori,
Kako hodili ropat
So Turki k nam nekdanje dni;

Kako srčno borili
So dedi naši se takrat,
Da vselej so odbili
Sovražni, kruti vsak napad.

A deca deda prosi,
Naj hitro, hitro ji pove,
Li še kdaj prihrumel bo
Srditi Turek v kraje te?

Saj tudi ona rada
Enkrat bi skusila se ž njim,
Da pokale bi puške,
Kadil iz topov bi se dim.

A dedek deci pravi,
Da Turka sem ne bode več,
Grozi pa domovini
Ostrejši še kot turški meč.

Zato se pridno uči,
Kar prostih ur ti nudi dan,
Da um se ti razbistri,
Da bo značaj ti nezmaján.

In z umom se borila
Za domovino lahko boš,
Če narod naš slovenski
Imel bo umnih, zvestih mož!

Gradiški.

Pomladni mrazovi.

XI.

Mati Kosmovka ni mogla umeti. Stokrat je že prebrala kratko pismo — in vendar še ni verjela lastnim očem.

Pismo se je glasilo:

»S težkim srcem naznanjam, da je Vaš Jernejček v nedeljo izginil iz moje hiše. Kam je krenil, mi ni znano. Najbrž se je obrnil proti domu, saj drugače ne more biti! Natančno Vam bom pojasnil vse ustmeno, ker mislim jutri priti v Kranjsko goro po opravkih. — Upam, da dobim Jernejčka pri Vas in ga odpeljem zopet nazaj.

Vam udani

Josip Mornik.«

Da bi bil Jernejček, ki je bil vsekar priden in poslušen, zbežal od svojega gospodarja? Ne, to ni mogoče, ni mogoče! Ali vendar, v pismu stoji tako in Mornik se gotovo ne laže!

Ubogo ženo je navdala velika skrb . . . Če je šel proti domu, zakaj ga še ni? — Danes je torek, a Jernejček je iginil že v nedeljo . . . kaj, če se je izgubil kje in poginil lakote? — Kosmovka se je prestrašila pri tej misli . . .

V tem prileti Minica v sobo in ko zagleda žalostni obraz matere, obstane in jo začudeno gleda.

„Mama, kaj pa vam je?“ jo vpraša s skrbnim glasom.

„Oh, Minica, Jernejček je ušel!“ zatarna mati.

„Ušel?“ se začudi deklica, ki ni razumela materinih besed.

„Da, da, ušel, in revež je že gotovo mrtev!“ zaihti blagosrčna žena.

Tedaj šele je razumela Minica vse. — Med tem, ko je hitela mati na polje povedat Tonetu žalostno novico, je šla deklica po stezici proti Savi, ki teče ob hribu, kakih petdeset korakov od Kosmove hiše med leskovimi grmi. Vsa žalostna in potrta je spela deklica po stezi. Danes se ni zmenila za bele marjetice, ki so jo gledale z mehkih trat in jo vabile k sebi.

Ah, kaj marjetice! Nekoč jih je ljubila, ko sta jih trgala z bratcem . . . A kje je zdaj bratec! Morebiti mrtev, kakor sosedov Tinek, ki je umrl prejšnji teden — saj mama je rekla tako! —

Minica se je približala grmovju, da sama ni vedela, kdaj. Vzdramil jo je šele šum Save. Že se je hotela obrniti — kar stopi iz grmovja raztrgan deček bledih lic in se ji približa.

Minica je skoro okamenela od strahu; toda kmalu se je vsvestila in vskliknila z radostnim glasom:

„Jernejček! . . . Jernejček! . . .“

Brat in sestra sta se objela.

„Ali si še živ, Jernejček?“ je hitela deklica. „Mama so rekli, da si gotovo že umrl. — Hitro, hitro, Jernejček — pojdiva k mami, da ne bodo več tako žalostni!“

„Ali mama vedó?“ je vprašal Jernejček.

„Dobili so pismo . . . Pojdi no, Jernejček!“

Ali Jernejček se je branil. Sram ga je bilo stopiti pred obličje matere, kateri je povzročil toliko bridkosti.

„Minica, jaz ne morem, ne smem zdaj“, je odgovoril, „le pojdi sama domov; pa nikomur ne povej, da si me videla, tudi mami ne! — Proti večeru pridem sam . . . Kajne, da ne boš povedala nikomur?“

„Ne, Jernejček! — Toda prosim te, pojdi domov!“

„Saj sem rekel, da ne morem! — Idi, drugače te doma pogreše . . .“

„Tedaj grem — zvečer pa pridi gotovo!“

„Ne povej nikomur!“ je klical Jernejček še za njo. —

Ko je prišla Mimica domov, je našla mater za mizo. Z roko si je podpirala glavo in mislila je. — Mali deklici je bilo težko, da je obljubila molčati . . . Kako rada bi bila povedala mami, da je govorila z Jernejčkom; toda ne sme . . . Ali kaj, če bi vendar povedala? Jernejček ne bo hud in mami se bodo gotovo zjasnila otožna lica . . . Kaj, če bi povedala?

V mali deklici je dozorel popolnoma ta sklep. —

„Mama, ne hodite tako žalostni!“ je govorila in se stisnila k materi. „Jernejček bo še danes doma — sam mi je rekel, da pride zvečer . . .“

Kosmovka je začudeno gledala. „Kaj praviš? Kje ti je rekel Jernejček?“ je izpraševala burno.

„Tam . . . pri Savi . . .“

„Ali je res? Pojdi z mano, da mi pokažeš!“

Mati in hči sta hiteli po stezi; črez nekoliko trenutkov sta bili že ob Savi.

Jernejček je stal ob vodi in gledal v lahne valčke, ki so šumljali mimo njega. Ni opazil, kako se je razgrnilo grmovje. Naenkrat je zaslišal za sabo šum — ozrl se je nazaj in ostrmel. —

Za njim je stala njegova mati in ga gledala napol karajoče, napol ljubeznivo. Rdečica mu je šinila za hip v lice in povesil je oči . . .

„Otrok, otrok, kaj si nam storil?“ je govorila Kosmovka z otožnim glasom. „Koliko skrbi, koliko žalosti sem prestala zaradi tebe, in ti si mi naredil to! Ali sem res zaslužila?“

Jernejček je začel ihteti . . . Da bi bil vedel, da bo prizadejal materi toliko bridkosti s svojim begom, bi bil gotovo ostal v Ložnici, četudi bi ga bili ubili.

„Zakaj si ušel mojstru? Povej, zakaj?“ je nadaljevala mati z bridkim glasom.

„Mama . . . jaz nisem mogel . . . nisem mogel ostati več!“ je zaplakal deček. „Tisti pomočnik Roger me je skoro ubil . . . Verjemite mi, mama, jaz nisem mogel več . . . odpustite mi!“

„Nikar ne joči!“ ga je tolažila Kosmovka — tako bolešno ji je bilo pri srcu, ko je videla sina jokati, ko je zrla v njegov blede, izhujšani obraz in na njegovo raztrgano obleko. „Pojdi z mano domov!“

V tem je prišla tudi Minica in vsi trije so se odpravili proti domu. Med potom je pripovedoval Jernejček, kako grenko se mu je godilo v tujini, kako neusmiljeno je ravnal Roger ž njim. Mati mu je verjela vse, saj je vedela, da se Jernejček ne laže, ker je bil vedno odkritosrčen. Vsa ogorčena je bila, ko je čula o brezsrčnosti pomočnika Rogerja. —

Jernejček je bil zopet doma med svojimi dragimi, ki so mu stregli ljubeznivo in skrbljivo. Celó Tone je bil tako prijazen z njim kot nikdar v prejšnjih časih... Kako srečen je bil po dolegi blodnji in trpljenju — pod rodnim krovom tisto noč. Vse se je smehljalo okrog njega, vse ga je ljubilo in on je ljubil vse. — —

Blažen smehljaj mu je drhtel okrog usten, ko je sanjal po dolgem času sladko, tako prijetno...

XII.

Drugi dan se je pripeljal Mornik s prvim vlakom. Kosmovka ga je čakala na kolodvoru in po prisrčnem pozdravu sta odšla proti Kosmovini. Jernejček je sedel ravno za mizo, ko sta vstopila. Rdečica je oblila njegova lica, ko je zagledal svojega mojstra.

Kosmovka je že med potom povedala vzrok njegovega bega. Mornik je bil ves razjarjen nad sirovostjo svojega pomočnika.

„Tako, ko pridem domov, ga spodim!“ je zagotavljal. — „Ta živina... ta lopov!“

Sedaj se je pa bližal dečku in ga prijazno povpraševal:

„Kako se počutiš? — Zakaj mi nisi povedal, kaj je delal Roger s tabo? Takoj bi ga bil izgnal iz hiše, kakor gotovo ga bom, ko prideva nazaj! Saj boš šel z mano nazaj, kajne?“

Deček je prikimal — in še tisto popoldne se je odpeljal z Mornikom proti Beljaku... Večer se je že bližal, ko sta stopila k Mornikovi hiši. Tedaj pa jima je pritekla naproti Elica. Vsa radostna je prišla Jernejčka za roko in kramljala:

„Kaj si vendar prišel nazaj? Papa so rekli, da si pobegnil; toda jaz sem vedela, da nisi. Kajne, da nisi?“...

Roger je temno pogledal dečka, ko je stopil z mojstrom v sobo. Mornik je šel k njemu in mu je govoril osorno nekaj, česar pa Jernejček ni razumel. — Pomočnik se je obrnil vstran in šel iz sobe. — Še tisto noč je izginil za vselej...

Mornik si je preskrbel novega pomočnika, ki je bil ves drugačen nego Roger. Kmalu je postal Jernejček njegov prijatelj in smejal se je njegovim dovtipom, ki so bili taki, da so pograbili vsacega pusteža. — Ves dan sta se šalila, pomočnik in učenec, pri delu in še celo zvečer si nista dala miru.

Tako je začel Jernejček novo življenje, vse veselo in prijetno; le včasih se ga je lotilo domotožje — toda le za hip. Vedel je, da mora ostati v tujini — in kmalu je bil zopet ves zadovoljen in vesel...

In zdaj? — — —

Če prideš slučajno v Ložnico, oglasi se pri mladem krojaškem mojstru Jerneju Kosmu. Postregel ti bo izvrstno, zlasti njegova živahna žena Ela. Dobro se boš počutil v tej hiši — vse bo veselo okrog tebe in v tebi. — Le če boš vprašal po nekdanjem gospodarju te hiše, po Morniku, bosta za hip utihnila mož in žena . . . „Tri leta že počiva v hladnem grobu“, ti bo odvrnil Kosem žalostno. —

Morebiti ti pride na misel Roger . . . Tudi o tem vesta nekaj. „Neko zimo je zmrznil nekje na Štajerskem, ko se je vračal pijan domov“, ti bodeta pripovedovala in iz njenega pripovedovanja boš spoznal, da jima je žal za njim.

Nazadnje boš še vprašal po Kosmovi teti, po Minici, po Tonetu. — Ves srečen ti bo pripovedoval mojster Kosem, da se je Minica omožila s pridnim in dobrim železničarjem; brat Tone pa gospodari z največjo pridnostjo in razumnostjo na domu. Siva Kosmova mati je pa vsa blažena in noč in dan hvali dobrega Boga, da je podelil njenim otrokom toliko sreče, toliko blagoslova . . .

Poln zadovoljnosti boš šel iz prijazne hiše in še dolgo boš mislil na Elico, na Jernejčka Kosma iz Kranjske gore . . .

Cvetko Slavin.

Stara hruška.

I.

Ponekod imajo navado, da ob znamenitih spominskih dnevih zasajajo drevesca, ki naj bi še v poznih rodovih hranila spomin na dotični dogodek.

Tudi pri nas imamo staro napoltrhleno hruško, ki jo še zdaj radi imenujemo po stari materi. Stara je že, stara, bogve koliko sto let. Razpokana in razdrapana je njena skorja, ker jo je razjedel časa zob, razpral dež in razdejal zimski vihar. Pri strani ji manjka že precejšen kos debla; naredila se je tam luknja, v kateri se nabira rodovitna, črna prst. Tako trohni polagoma.

Vendar pa stoji še dosti trdno. Na široko je namreč razpregla in razlegnila v mladostnih časih svoje korenine, da je niso mogli omajati viharji in nevihte.

Daleč na okrog je pa razprostrla tudi svoje mogočne veje, ki so zdaj že tupatam napsuše, ter je tako napravila hladilno senco, prijetno zavetišče pred pekočimi solnčnimi žarki.

Že v otročjih letih se mi je prikupila — s sadjem seveda najbolj. Kdo ne pozna sladkih diševk, tistih podolgasto okroglih, temno zelenih,

s kratkim repom, a prijetnim ukusom. Kratko rečeno: znotraj in zunaj so podobne svežim vipavskim smokvam, potem si pa lahko mislite, da morajo biti dobre.

Dorastel sem, in življenja pot me je pripeljala v mestne šole. — Še zdaj mi kaj dobro dé, če morem pohrustati včasih kako diševko — svežo ali posušeno. Najbolj mi pa še prija nje senca, kadar se morem, prost šolskih skrbi in nadležnosti, o počitnicah zavaliti pódno. Takrat si ogledujem njeno častitljivo postavo ter premišljuje nje zgodovino in znamenitost.

Kakor lep, pisan zastor se spenja hruškino vejevje nad menojo. Solnčni žarki, ki ne morejo prodreti skozi goščavo, se ob njej razkrajajo in lomijo ter se svetijo v malih luknjicah med zelenimi peresci in gibkimi vršički v vseh mogočih barvah. Tupatam se pa vendar kateremu posreči, da dobi pot skozi vrhovje: kakor svetel trak šine, tresoč se, na zeleno trato ter se poigra za hip z gibčno travico ali pisano cvetko. A naglo zopet zbeži drugam, ko se v lahnem vetru upognejo drobne vejice, ki se mu klanjajo in poslušajo njegove povestce in novice iz daljnih krajev. Zdajpazdaj močnejše zašumé drevesni vrhovi ter se mogočno pomajajo semtertje, kakor bi se čudili vetra povestim, kakor bi se domišljali svoje davne mladosti. Čuje se kakor vzdih starca po davno minuli prošlosti. In zopet je mir.

Kadar veter potegne ter rahlo zaziblje hruškino vejevje v lahnem objemu, se tudi v meni vzbujajo spomini, ki priplovejo z vetrom in njegovimi krili ter me zazibljejo v brezskrbne sanje: mehko, sanjavo mi zró oči v zeleno vejevje, pred duhom mi pa vstajajo stari, davni časi in dnevi brezskrbne mladosti.

Kdo je našo hruško vsadil, tega nam hišna zgodovina ne sporoči. Pač se pa more iz sedanjih odnošajev sklepati, da so jo stari pradedje in njih potomci gojili z vso skrbjo, da bi jim obrodila kaj prida. Radi so gotovo jedli njeno sadje, sveže ali pa posušeno, ob dolgih zimskih večerih, pili sladko hruševo vodo v poletni vročini ter polegali v njeni senci.

Razvideti pa je iz starih listin, ki sem jih našel pod streho, da so si jo „stari“ večkrat izgovorjali za priboljšek, ko so mladini prepuščali domovanja. Tako je ta hruška razveseljevala ljudi v mladih in starih, prijetnih in hudih dnevih njihovega življenja.

II.

Bilo je v zgodnji jeseni, ko so bile diševke uprav dozorele. Mi otročaji smo igrali in se pulili okrog hruške ter pobirali sladko sadje, ki je polagoma cepalo na tla.

Na malem stolčku je slonela babica ter se naslanjala na staro deblo. Mi smo ji hodili kazat odtrgane cvetke in ji dajali pokušat mehkih hrušk.

Zelo je ljubila babica to mesto. Če smo jo vprašali, zakaj je tam tako rada, se je nasmehnila, potem pa utrnila solzo, ki ji je zlezla naglo kot živo srebro po uvelem licu, ter rekla: „Poglejte te-le raze in razpoke v njeni skorji! Ali niso podobne upadlim gubam na mojem starem licu?“

Skoro so stale solze tudi nam v očeh. Komaj smo jih zadržavali.

„Le potolažite se!“ velela nam je babica, „ne smete jokati, ker ste mladi in vam ni nobene sile. Midve s hruško se pa starava, z obema gre proti koncu. Vendar me bo še preživela, a veliko, menim, da ne. Zato sva si pa tudi že prijateljici od mladih let. Drag spomin me veže nanjo od rane mladosti. — Če bote pridni, vam povem vse, celo prigodbico.“

„O, bomo, bomo!“ smo hiteli vsivprek ter ji nabrali lepih, mehkih diševk, da jih je imela pred seboj polno košarico.

„Glejte, otroci“, je začela, „tu imate hrušek v obilici; vse so dosti zrele in sladke, pa jih vendar zbirate in objedate; včasih ni bilo tako.“

„Oče moj so imeli le malo posestvo — pozneje smo, hvala Bogu, z doto mojega ranjkega moža veliko prikupili. Hišica in par njivic v rebri, kamor je vaš ded moral znositi vsako pomlad gnoj v košu, pa malo gozdička: to je bilo naše. Kljubtemu, da je na teh njivicah skrbno pospravljaj kamenje, in nosil nazaj prst, ki se je bila zvalila navzdol, je bilo vendar le malo pridelka. A za skromno družinico, obstoječo iz štirih oseb — očeta, matere, mene in brata — je bilo kmalu dovolj, sevé v rodovitnih letih. Posebno poleti, ko smo polovico dni preslužili v najemu pri bogatejših kmetih, smo malo porabili.“

A prišlo je drugače. Takrat sem bila še v zibelki. Dobra mati — Bog ji daj v miru počivati! so mi večkrat pravili, kaka stiska nas je tedaj trla. To je bilo v tistih časih, ko so bili Francoze izpodili iz dežele.

Več let zaporedoma je polje slabo obrodilo, sadje je vzel mraz, še trava ni hotela rasti. Štedili smo, kar smo mogli, a zima je dolga in mnogo se porabi, naj bo družina še taka majhna. Naša zaloga se je krčila vedno bolj, dokler ni izginil zadnji hleb iz zidanice. Ni bilo več skorje pri hiši, moke pa tudi boremalo v predalu.

Še za setev smo bili žita komaj ohranili, prav zadnje je bilo posejano. Kupiti ga skoraj ni bilo mogoče, kajti kdor ga je še kaj imel, ga je tiščal — bogve kdaj bo zopet zrastle. A če bi ga tudi bil kje dobil, s čim ga boš plačal? Denarja smo izkupili komaj za davke, prislužili skoro nič, ker je oče moral biti zadovoljen, če mu je kdo za njegovo delo — takrat so drugače plačevali kot zdaj — ukazal pokositi kako melino, spraviti nekaj drvâ iz kake grde grape, ali če mu je milostno preoral z velikim trudom njivice v rebri in jeseni navrgel par mernikov žita in nekoliko povesmî prediva.

Tako je bilo takrat. Kaj smo hoteli?

K sreči se oče v tej stiski spomnijo, da imajo v nekem kotu stare skrinje skrbno spravljenih par križavcev in tolarjev, ki so jih bili še od stare matere dobili v dar. Sila jih je vila. Težko so se ločili od njih, a ni šlo drugače.

Zavezali so jih varno v mošnjiček ter se z njimi napotili v Loko, da bi nam kupili živeža. „V mestu“, tako so dejali, „bom gotovo kaj dobil. Brez hrane ne moremo biti. Zdi se mi, kakor bi bil prihranil ta denar ravno za to silo.“

Mi drugi smo pa ostali doma. Mati so sedeli vsi v skrbeh na čelešniku ter mene zibali. Kar se odpró vrata in v sobo priskače bratec Janezek. „Glejte, mati, kaj sem našel!“ zavpije vesel ter pokaže materi staro, napoltrhleno, suho diševko, ki jo je bil dobil nekje na izbi.

„Glej, glej, daj jo sem“, zakličejo mati, izvijejo mu jo urno iz rok ter jo stisnejo meni v usta, da bi vsaj najmanjšemu ljubčku nekoliko utolažili lakoto . . . „Diševka je le ena pri nas, očitvidno da je bila ona suha zrastle na tej-le.“

Pri teh besedah je babica obstala. Ni mogla več naprej, preveč je bila ginjena ob spominu na materino ljubezen, in solze so ji zopet orosile lica.

Tudi nam je bilo hudo, a kmalu smo bili zopet veseli, ko nam je babica povedala, kako se je naposled vendarle vse dobro izteklo, da je lakota kmalu potem nehala in so vsi imeli dovolj jesti. — Zdaj smo tudi razumeli, zakaj babica tako ljubi to hruško.

Dostikrat si domislim te povesti, ki me živo spominja stare matere, katero so že davno zagrebli pod zeleno rušo. — Hruška diševka pa še stoji, a dolgo ne bo več. Sinoči je tresčilo vanjo ter ji odlomilo vrh. Zato jo bomo podrli, meni pa izgine z njo drag spomin.

Bric France.

Iz raznih stanóv.

(Speval Taras Vaziljev.)

Drvar.

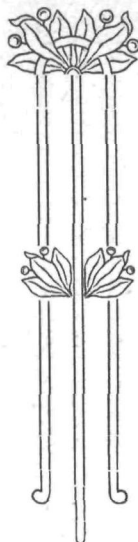
Jaz pa zaguljen sem drvar,
Priprosti mestni dninar,
Ki dobro vé, kako težko
Se zdaj zasluži vinar.

Polena žagam dan na dan
In v kleti spet jih koljem,
Da si privoščim za obed
Solate malo z oljem.

Te kuharice mestne pa
Nad mano se jezijo:
„Polena ta predolga so,
Potem pa ne gorijo!“

O ti nemarni, sitni svet,
Kaj vse imeti hoče!
Denar mu pa ne gre iz rok,
Mu noče, pa mu noče!

III.

Vrtnar.

Za hišico mojo
Pa vrtec leži,
V njem rožic obilo
Cvetí in dehtí.

Iz rožic pa hčerke
Mi venčke pletó,
Da vun na grobove
Ljudje jih nesó.

Le hitro rastite,
Ve rože mladé,
Da kmalu že venčke
Iz vas naredé.

Da tja na gomilo
Položil jih bom,
Kjer mili prijatelj
Moj našel je dom.

Krovec.

Kedàr jeseni čez polje
Ledeni mráz zaveje,
Po strehi se ozira kmet
In samprisebi modro deje:

„E, rebra streha kaže že,
In tamle vidim luknjo;
Kar krovca spet poklical bom,
Da ji napravi novo suknjo.“

Tako jeseni pravi kmet,
In v službo me pozove.
To v zimi kmet bi drgetal,
Da mene ni in strehe nove.

Brodnik.

Ko krije črna noč zemljó
In vse sladkó že spi,
Le v moji revni sobici
Svetilka stara še brli.

Sanjava noč... Le jaz nikdar
Zaspati brez skrbi ne smem,
Da čujem v noči potnika,
In urno ga prepeljat grem.

Težaven je brodarjev stan,
Nevaren je in poln nadlog;
Naj skoraj prostor v večnosti
Odločil bi mi dobri Bog!

Cerkovnik.

Dvajset let že cerkev našo
Čedim jaz in oskrbujem,
Pa se nikdar—Bog obvari!—
V službi tej ne pritožujem.

Ej, odkar sem jaz cerkovnik,
Cerkev je v najlepšem redu;
Župnik so me enkrat javno
Pohvalili pri obedu.

Takrat sem dejal in mislil,
Da dobim svetinjo zlato,
Pa sem zvedel, da le cesar
Obdaré tako bogato.

Kaj pa hoče mi svetinja
In vsi taki-le redovi?
Moja čast je in veselje:
Žagrad, cerkev in zvonovi.

Mornar.

Zdravo mi morje zeleno,
Z Bogom domači kraj!
S težkim te srcem zapuščam.
Moram v svet, moram nazaj.

Težek pač stan je mornarjev,
Ladija dom je njegov,
Morje mu je domovina,
Postelja — trdi je krov.

Ko mu življenje ugasne,
V grob ga vodeni spusté;
Nikdo za njim ne zaplaka,
Ko ga pokoplje morjé.

Z Bogom ti pristan domači,
Z Bogom domači ti kraj!
S težkim te srcem ostavljam,
V svet moram zopet nazaj.

Ministrant.

Pri maši jaz znam streči,
Latinski že moliti,
Prižgati v cerkvi sveče,
V zvoniku znam zvoniti.

Pet tednov sem se vadil
In mučil trdo glavo;
Sedaj pa gre mi zlahka,
Kot šlo bi se za stavo.

To angelsko jaz vedno
Opravljaj rad bi službo,
Še rajši pa bi prišel
Enkrat v njih sveto družbo.

Lončar.

Jaz pa lončar sem premeten,
Od Ribnice doma;
Poln voz blaga mejsvetpeljam,
Jaz pa konjiča dva.

Konjičkov takih nima svet,
I, loncev pa še manj!
To parček je, da vsak lončar
Bi dal vso robo zanj.

Še nikdar nista mi ušla,
Da robo zvrnil bi,
I lejte, kar je res, je res —
Kaj svoje črnil bi?

Če zvrnem, potlej piskerci
Razpoke brž dobé,
Pa gospodinje po sejméh
Po krivem nas grdé.

Pesnik.

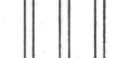
Oj pesniki — to smo učeni
  ljudje,
Mi vemo, kar nihče na svetu
  ne vé;
Pogosto nad zvezde hitijo
  nam misli,
Pa kranjske klobase še bolj
  so nam v čisli.

Mi vemo, kaj vse je na zemlji
  hudó,
Mi vemo, kaj pravi se: to je
  lepó;
Najrajši o samem trpljenju
  pojemo,
Pred sabo vse črno kot v dim-
  niku zremo.

In mnogi zvestó vse verujejo
  nam,
Nesmrtén spomin preroku-
  jejo nam.
Če Bog za laži nam ne dá
  oproščenja —
To dan bode sodnji o nas
  govorjenja . . .

Piskrovezec.

Slabó je zdaj na svetu,
Ker loncev počeniá nič ni;
Težko se piskrovezec
Pošteno z delom preživi.

Krog gospodinj jaz hodim,
In prosim kruha tupatam;
Kar z delom si prislužim,
Je boremalo — pravim vam.

Pa naj se trudi človek,
Ko komaž še za sol dobi;
Težko je zdaj na svetu,
Ko z lonci so ljudje trdi.

Padar.

Jaz pa zdravniški sem mazač,
Živim samo od tolstih krač;
Par steklenic zdravil imam
In kot zdravnik učen veljam.

A to naravnost vam povem,
Da o boleznih malo vem;
Dam kakšno rožo, kakšno mast,
Da rešim si zdravniško čast.

Dvomljiv odgovor jim povem,
Denarcespravim v žep in grem;
Če kaj pogine, dem samo:
„Saj vedel sem, da bo takó!“

Prodajalec.

Pošten in číslan vsepovsod,
To stan je prodajalec;
Saj dosti vedno je pri nas
Jezičnih kupovalcev.

Na pragu jaz stojim in zrem
Ljudi, ki spejo mimo;
Kdor gleda v okno, brž mu dem
„Močno suknó za zimo!“

In ljudstvo res kupuje vse,
Kar človek si nabavi,
Samo, da vedno je pošten
In dá po ceni pravi.

Zaslužim vedno toliko,
Da imam dosti kruha;
In tudi možnja še nikdar
Ni bila čisto suha.

Pripovedka o krastači.

(Po Andersen-u posnel Josip Bekš.)

I.

Ker je bil vodnjak precej globok, je morala biti tudi vrv zato primerno dolga. Vreteno se je vrtelo kaj nerado, ako si hotel z vodo napolnjeno vedro potegniti črez vodnjakov rob. Dasi je bila voda čista kakor brušen biser, vendar solnce ni moglo s svojimi vsedosežnimi žarki tako globoko, da bi se moglo zrcaliti v hladnem vodnem zrcalu.

Med kamenjem, ki je tvorilo vodnjakovo ostenje, je poganjaj, cvetel in venel moker mah, sicer je bilo pa v tisti globini vse tiho in mrzlo kakor v gtohu.

Prav tam, kjer se je pričejala voda, in kjer so se razblinjali svetli mehurčki na njenem površju, je životarila v prijetnem zatišju med štirimi kameni ponižna krastačja družina.

Bajè — kakor so si pripovedovale zelene žabe — se je stara mati, prednica te družine, prevrnila nekoč iz samomorilnega namena — a neznanega vzroka — raz vodnjakov rob v to globino. Toda poizkus se ji je docela ponesrečil, in delati je morala za to nepremišljenost pokoro z neposlušnimi svojimi otroki.

V vodnjaku je pred davnim časom kraljeval rod zelenih žab, ki so bile kaj miroljubnega značaja in so rade volje prepustile kót novi svoji znanki. Po kratkem razmotrivanju so prišle celo do zaključka, da morajo biti s krastačo v sorodstvu. Živele so „na suhem“, kakor so imenovale mokro kamenje, vzajemno s krastačo v tihem zadovoljstvu.

Stara mati mladega krastačjega naraščaja je nekoč zložno čepela v vedru, ko se je to baš pomikalo navzgor. Nenavajena solnčne luči, je dobila na očeh vnetje in k sreči ali nesreči je padla iz vedra s strašanskim štrbunkom v vodo nazaj, tako da je ležala tri dni in tri noči onesveščena — z bolnim hrbtom.

O lepšem svetu je mogla seveda svojemu ukaželjnemu zarodu kaj malo povedati, ker ji je prešel vsak spomin. To pa je vedela, in ž njo vse ostale krastačice in krastačniki, da mora biti nad tihim vodnjakom še tudi kak drug svet, ki je po svoji naravi lepši in živahnejši. Najbrže so bile tudi v tem oziru podobne velikemu duhu — Krištofu Kolumbu.

„Kako je grda in bradavičasta!“ so kvakale med seboj mlade zelene žabice.

„Mogoče —“, odgovarjala jim je z isto doslednostjo stara krastača na vse psovke, — „toda ena od mojih hčerk ima na glavi biser, ali ga imam pa jaz sama...“

Zelene žabe so poslušale in zijale, a ker jim ta oholost ni mogla biti pogodu, so se z veliko nevoljo potapljale v globino.

Toda krastačini otroci so iztegovali samega ponosa zadnje nožice in vsak izmed njih je hotel biti uverjen, da krasi gotovo ali bržkone njegovo glavo toliko hvalisani biser. Popolnoma mirnih misli so se popraševali, kakšna reč je vendar to: biser.

„To je nekaj tako krasnega in čudovitega, da vam niti popisati ne morem“, jim je pripovedovala mati. „Kdor ga ima, zadovoljen je samseboj, a v drugih vzbuja nevoljo in jezo. — Pa ne poprašujte me več: zaman bo vsaka beseda!“

„Jaz že vem, da ga nimam“, pripomni najmlajša, ki je bila najbrž vsled svoje mladosti tudi med vsemi drugimi najostudnejša.

„Čemu naj mi je?“ odgovarja druga, „če bi se gledalci morali nad menoj hudovati in jeziti? Kaj bi besedičila? Jaz želim samo to, da bi mogla enkrat pogledati ven iz vodnjaka; imenitno mora biti tam zunaj!“

„Kaj boš? Ostani, kjer si, zvedavost zvedava“, jo pokara mati. „Tu poznaš vse, in vse pozna tebe! Rečem ti, ogibaj se vedra, postane ti lahko opasno in ti potare vse kosti. Pa če se tudi srečno vanje skobacaš, cmokneš lahko nazaj; vsaka ni tako srečna, da bi se rešila s celimi udi, kakor sem se svojčas jaz. Zapomni si to!“

„Kvak!“ je odvrnil neposlušni otrok, kar bi se dalo prevesti iz krastačine v slovenščino nekako: „kaj še . . .!“ — ali pa: „hohoho!“

V srcu mlade krastače pa je jelo plamteti od dne do dne bolj ono neugasno hrepenenje po lepšem svetu, po zelenju, po solčni luči.

II.

In zgodilo se je, da se je nagnilo vedro nekega jutra zopet globoko ter postalo baš pred votlinico, kjer je sedela hrepeneča mlada krastačica.

„Zdaj ali pa nikoli!“ si je mislila pogumna živalca, zamižala je z očmi — pa se odpeljala z vedrom navzgor.

„Glej ga, zlomka grdega!“ jo pozdravi hlapec, ko izlije vodo iz vedra. „Take ostudbe pa še nisem videl svoj živ dan! Takole vodo pijemo; oh, to jih še mora biti notri, to!“

In pljunil je prav po gorenjsko ter sunil revico z okovanim črevljem in potrl bi ji bil vsa rebra, da se ni rešila pravočasno v visoke koprive, ki so rastle tik vodnjaka.

„Kje sem pa zdaj?“ si je mislila začudena in ostrašena krastačica ter pogledovala na vse strani.

Steblo poleg stebila, deblo poleg debila . . .

Tudi proti nebu je pogledovala po strani s prav tistim potuhnjenim izrazom in oženem boječe.

Solčni žarki so prodirali med posameznimi listi prav do njenih oči, in bilo ji je pri srcu ravnotako prijetno kakor nam ljudem, če stopimo nenadoma iz zatohle sobe v velik gozd, kjer uhaja solčna luč med vejevje in listje . . .

„O, dokaj lepše kakor v vodnjaku! Tukaj bi živela vse svoje življenje!“ je vzklikala krastača in se veselila zato celi dve uri gozdne krasote.

„Bolj na prostem mora biti še lepše! Če sem dospela že tako daleč, naj poizkusim še naprej. In plazila se je dalje, kakor je možno plaziti se neokretni živali s štirimi majhnimi nogami in hkrati debelim ostalim telesom. Prisopihala je na veliko cesto, kjer ni oviralo solčnih žarkov nobeno drevo.

Gomazela je do ramen v prahu in priznati je morala, da je šele zdaj na suhem.

„Skoraj preveč je tega dobrega suhega prostora, tako da ga čutim že skoro v želodcu“, je potožila.

Dospela je do jarka. Modre potočnice so se ji smejale nasproti, v bližini je cvelo robidovje, pa tudi bezeg in slak z belimi sanjavimi cvetovi, po katerih je zdajinzdaj posedal veličasten metulj.

Krastača je zrla za njim z veseljem v očeh. Mislila je namreč, da mora biti to cvet, ki se je izneveril svojemu stebelcu ali vejici in sedaj v prostem zraku občuduje božje stvarstvo. To bi bilo kakor nalašč tudi za njo, ko revica tako težko hodi in jo bolé noge... Ah! —

„Če bi bila jaz ta-le roža, to bi se veselila lahkega telesa in še bolj lahkih nog! Kvak — ah, to bi bilo nekaj!“

Ostala je v jarku osem dni in osem noči, a ni trpela pomanjkanja. Lepo vas prosim: črvov, vodnih hroščev, brencljev in druge podobne sodrge se ni zmanjkalo izlepa! — Deveti dan pa jo je premagalo neodoljivo hrepenenje...

Naprej!

„Pa kaj bi mogla najti še bolj novega? Morda kako sestrico ali bratca, ki potuje po svetu ravnotako kakor sama?“

„Prekrasno je življenje v prosti naravi! Prekrasna rešitev iz globokega vodnjaka, prekrasno čepeti v koprivah, prekrasno plaziti se po prašni cesti — vse je tako prekrasno!“

Kvak! — Hrepenenje naprej! „Če bi našla družico, to bi bilo seveda še krasneje! Če se moreta dva veseliti skupne sreče — ah —!“ In potovala je dalje...

Pred seboj uzré velik ribnjak, ki je bil obrastel z visokim trstjem; meniničebinič — z neko samozavestnostjo je marširala naravnost, a gotovo.

„Tukaj bo pa malo premokro za Vas, ne?“ so jo pozdravile žabice. „Vendar ste dobro došli! Ali prihajate zdoma ali prosite prenočišča ali Vas žene po svetu modra veda naravoslovja ali prosite vbogajme — vse eno; kličemo Vam grmeče: dobrodošli!“

In zaorilo je hkrati par sto glasov, tako da se je uboga žival skoro prestrašila pred tako armado ter se je pomaknila za par korakov nazaj.

Kakor se spodobi, je bila povabljena zvečer na domači koncert s prostim vstopom in zabavo. Veliko navdušenje za žabji rod, prikupljivi in umetno izvežbani glasovi — to ni karsibodi! Vse se je zaključilo z najboljšim uspehom; le pogoščenja izjemoma ni bilo, zato pa prosta pijača — cel ribnjak!

„Potujem naj naprej!“ se je poslavljala po koncertu krotka žival; bila je zelo nestalne duše, in neka sila jo je tirala vedno le dalje. Čudno, domotožje v njenem srcu ni imelo prostora.

III.

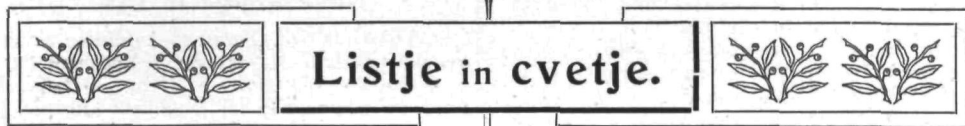
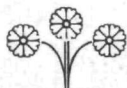
Zvezde so ji blestele tako velike in jasne, polnaluna jo je uspavala s svojo svetlobo, pri srcu pa ji je postajalo tako mehko, in iz zlatega očesa se ji je utrnila samega razkošja in radosti kakor leščnik debela solza.

Rano v jutru je vzhajalo izza gora nebeško solnce. Naša krastačica se je nehote zganila ob pogledu na to veliko ploščo:

„Kaj, če ni to tisto vedro, ki me je potegnilo iz mračnega vodnjaka? Hvaležna sem mu — tako veliko je in žareče! Tudi vsa ostala družina bi se v njem lahko skrila in se rešila. Tista njegova svetloba je našla pot celo v mojo glavo. Tudi biser se ne more lepše blesketati. Oh, biser, biser, hm! Saj ga nimam, kaj bi jadikovala in tožila?! Dalje v veličastvo zelenja in svetlobe! Hura, naprej! Kako smo že pele snoči pri koncertu! A — hã!

Naš rod je složen, zato je krepák
In velik in čvrst kakor naš korak.
Hurá! Vsak z nami, kdor je junak,
Za staro ognjišče, presveži ribnjak,
Veljaj pogum in hrabrost — kvak, kvak!“

(Konec prih.)

Iz zaklada naših pregovorov.

39. Kdor je preprost, doseže starost.

Ob smrti 93letnega starčka, nepozabnega Leona XIII., je ugibal svet, kako je bilo mogoče, da je človek tako šibkega telesa mogel učakati tako visoko starost. Naše življenje je seveda v božjih rokah, a precej tudi v naših rokah. Sv. oče so sami pripisovali svojo izredno visoko starost temu, da so se v mladosti telesno utrjevali, zlasti pa temu, da so bili zmerni v vseh rečeh.

To je pa skoro isto, kar uči naš pregovor. Ako vprašujemo zdravnike, kaj najbolj izpodkopljuje naše zdravje in življenje, odgovarjajo kar vsi po vrsti: nezmernost v jedi in pijači, sploh vsaka prenapetost in nebrzdana strastnost. Temu nasproti pa pospešuje zdravje in podaljšuje življenje treznost in zmernost, skromna zadovoljnost in preprosta veselost ter brezstrastno in nedolžno vedenje. Tako zahteva tudi sv. evangelij. Seveda je taka ljubka preprostost težavna v sedanjih razburkanih časih. Zato je pa tembolj želeli, da bi vsepovsod glasno odmeval nauk našega pregovora:

„Kdor je preprost, doseže starost.“

40. Vsakdo meri s svojim komolcem.

Dolžino merimo zdaj na metre, decimetre, centimere itd. Poprej so merili tudi na sežnje, vatlje, komolce itd. Oddalja od rame do konca roke pri odraslem možu je vatel, blizu 78 cm, oddalja od komolca do konca srednjega prsta pa se imenuje komolec. Pri Izraelcih n. pr. je bil v navadi dvojen komolec: sveti komolec (= 0,525 cm) in pavnadni, ki je bil za eno pest krajši (= 0,45 cm). Navadni komolec so še delili v dve pedi ali šest pesti ali 24 prstov.

Samo ob sebi je umevno, da taka mera ni natančno določena ter se ravna po velikosti človeka, kateri meri; velik človek meri z veliko mero, majhen z majhno. Torej ima vsak svojo mero.

To se rado obrača tudi na dušne odnošaje. Kakor kdo reči sam razumeva in sodi, tako, misli, jih morajo razumevati in soditi tudi drugi; kar sam ljubi ali sovraži, želi, da bi vsi ljubili ali sovražili itd. Ali tudi v tem pomenu: istinito plemenit človek tudi govori, piše, deluje plemenito, malopriden pa le prerad tudi na zunanje razkazuje zlobnost svojega srca. Zveličar pravi: „Vsako dobro drevo rodi dober sad, malopridno drevo pa slab sad. Dobro drevo ne more roditi slabega sadu; tudi ne malopridno drevo roditi dobrega sadu. Zakaj vsako drevo se spozna po svojem sadu. Na trnju namreč ne bo fig, in z robidovja ne trgajo grozdja.“ Glejte torej, da bode srce istinito dobro, potem bo plemenito tudi vse mišljenje in vedenje. Vsak naj pošteno vzraste, pa bodo imeli pravo mero njegovi sežnji, komolci, pesti in prstje.

Naloga.

(Priobčil Rašk i.)

a	soglasnik,
a a a	večno mesto,
a a a a a	apostol,
a a a a c	ribičevo orodje,
d d e e e	američanski denar,
e e e e f	slasten sad,
g i i i i	gora na Kranjskem,
j j k k k	žensko ime,
l l l m m	vojak,
n n n o o	mesto v Istri,
o o o p p	domača žival,
p p p r r	tolovaj,
r r r r r	dan v tednu,
r r s s s	moško ime,
s š t v v	umetnik,
v ž ž	član družine,
ž	soglasnik.

Besede po sredi navzdol brane nam povedó pozdrav svetemu očetu.

(Rešitev in imena rešilcev prih.)

Vprašanja in odgovori.

Zakaj je praznik angelov varihov včasih v avgustu, včasih pa v septembru?

Za ta praznik je pravilo, da se obhaja vsako leto v nedeljo, ki je bližja prvemu dnevu

septembra. Ako je torej zadnja nedelja v avgustu bližja temu dnevu, je praznik angelov varihov v avgustu; ako mu je pa prva septembrova nedelja bližja, se praznuje njih god v septembru. Bodi vam lepa slika v današnjem listu na novo opomin, da se zvesto ravnate po naukih, ki vam jih daje katekizem o angelih.

Nové knjige in listi.

Anton Kosi. *Zabavna knjižnica* za slovensko mladino. XI. zvezek. V Ljubljani 1903. — Katoliška tiskarna. — Cena 30 h. — V posebno priporočilo tej mladinski knjižnici je to, da je osem prvih zvezkov že razprodanih. Ako se oglasi vsaj 200 naročnikov, je gospod pisatelj pripravljen novič izdati pošle snopiče in sicer po tri skupno v enem zvezku, ki bi stal približno 1 K 10 h. Oboje priporočamo: novi zvezek in nameravano izdajo.

Popravek: V zadnji številki je pri pesmi „Zadnji pozdrav — velikemu Leonu XIII.“ po neljubi pomoti izostal pesnikov podpis: *Jos. Volc*, kar naj se blagovoli popraviti.

„Vrtec“ izhaja 1. dné vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravništvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.